

Oorlogsdagboek Guus van Wersch

In de laatste jaren van de Tweede Wereldoorlog hield Guus van Wersch een dagboek bij. Hij woonde met zijn gezin in Laren. In zijn inleiding schreef hij dat hij in 1939 gemobiliseerd werd, na 15 jaar niet meer onder dienst geweest te zijn.

Toen de Duitsers op 10 mei 1940 binnenvielen, zag Guus in een schoollokaal in Den Haag *dien ochtend tegen 4 uur 's ochtends de Duitse vliegtuigen in groote getale boven den Haag zwermen. Er werd hevig geschoten, er waren lucht gevechten en er werden bommen afgeworpen. Daarna zagen we de parachutisten uit de toestellen springen.*

Het onderdeel waarin Guus zat werd erop uitgestuurd om het vliegveld Ockenburg te bevrijden, maar dat was al door een ander onderdeel gedaan. Van daaruit zagen zij het bombardement van Rotterdam en als gevolg daarvan de capitulatie. Het onderdeel waarbij Guus zat, werd ontwapend en zij moesten als gevangenen in de school blijven.

vliegveld Ockenburg in 1940

Na Dolle Dinsdag (2 september 1944) besloot Guus een dagboek bij te houden. Op die dag zag hij, met zovelen, de Duitsers wegtrekken. *Er kwamen hoe langer hoe meer opwekkende berichten binnen. Opeens hoorde ik dat het spoorwegverkeer stopgezet was voor burgers. De Duitschers hadden blijkbaar alle materieel nodig om er vandoor te kunnen gaan. Overal in het land begonnen de wildste geruchten de ronde te doen. Breda was gevallen.... Ze zijn al over de Moerdijk...Dordrecht...Rotterdam...den Haag... Haarlem. In Amsterdam stonden de mensen met bloemen bij de Berlagebrug te wachten op de intocht! De café's zaten stampvol, en thuis haalden de mensen hun zorgvuldig bewaarde laatste fleschje of kruikje te voorschijn.*

De avond kwam, en de volgende dag...en nog steeds geen Engelschen. Het tempo van de Duitse uittocht vertraagde zienderoogen. En vele dagen volgden! Steeds meer Duitschers keerden terug, en hun stemming steeg met den dag. In tegenstelling met de onze.(...) De Duitse druk ging met de dag zwaarder op ons drukken. Zoo was de toestand begin October, toen ik het plan opvatte met mijn dagboek te beginnen. (...) Ik mocht niet alles zoo zeggen, als ik dat wel zou willen, immers ieder moment kon er een huiszoeking plaats hebben, en dan zou ieder woord mij zwaar kunnen kosten.

Guus woonde met zijn vrouw en kinderen in Laren. En in Amsterdam had hij zijn verffabriek.

Zaterdag 7 oktober 1944

Het dagboek begint met te vertellen dat ze in Laren zwaar kanongebulder hoorde uit Arnhem en de Betuwe waardoor zelfs het huis trilde. Electriciteit was er vrijwel niet meer en gas was er slechts van half twaalf tot een en van vijf tot zes. Hij kocht een petroleumlamp om toch nog licht te hebben. Ook de kachel stoken was verboden. *Trouwens schijnen er deze winter in het geheel geen kolen beschikbaar gesteld te worden.*

Zondag 8 oktober 1944

Er werden ook fietsen gevorderd en mensen van hun fiets geschoten. *Er zijn vandaag in Laren door deze fietsenvordering door 18 á 20 jarige militairen enkele gewonden en een doode te betreuen. Deze laatste, vader van drie kinderen, reed op een bakfiets, en hoorde het "halt" bevel niet wegens zijn doofheid. Hij werd door een schot gedood, en zijn dochtertje, dat voren op de bakfiets zat, gewond.*

Hij zag grote colonnes met mannen uit Utrecht voorbij lopen die naar Huizen werden gestuurd waar zij ingescheept werden om verdedigingswerken aan te gaan leggen als vergelding op de spoorwegstaking wellicht. Maar te controleren waren dat soort berichten niet. Er was geen radio, telefoons waren bijna allemaal weggehaald (*ik ben nog een gelukkige uitzondering*). Kranten ter grootte van een brief verschenen af en toe, het verkeer lag plat, de Spoorwegen *is op bevel van de Ned. Regeering in Londen voor enkele weken in staking gegaan*. Auto's waren er niet en er was trouwens geen benzine. *Het rijden is bovendien levensgevaarlijk, daar de Eng. vliegtuigen, teneinde alle verkeer lam te leggen, ook op auto's schieten (...)* *Zelfs met paard en wagen waagt met zich bijna niet meer op straat (...)* *Heden nog een onsje echte thee kunnen kopen voor f. 40,-- een koopje! De prijs is F.80,-- naar ik juist vernam.*

Maandag 9 oktober.

Heden een begin laten maken met het omhakken van een tweetal groote boomen in de tuin, als brandhout voor de a.s. winter. De voedselpositie wordt met den dag slechter, en de komende winter belooft dan ook niet veel goeds.

Er werd voortaan gekookt op een spiritusbrander aangezien het gas afgesloten was. Nu was er nog electriciteit in de wijk waar het gezin woonde. De volgende dag zou ook dat afgesloten worden. Hij laat de kelder als schuilkelder keuren voor het geval dat het huis door oorlogsgeweld vernietigd zal worden. *Laten we hopen dat er geen gebruik van hoeven te maken.*

Dinsdag 10 oktober

Guus hoort van diverse kanten berichten uit het land. Zo schreef hij dat er in Apeldoorn vorige week mannen tussen de 18 en 50 uit huizen werden opgepakt en op de markt bijeengedreven werden. Hierbij vielen door mitrailleurvuur vele doden. *De dooden werden op de hoeken van verschillende straten opgestapeld met een bord erbij waarop stond "zoo vergaat het terroristen"*.

De Engelsen zaten 5 à 6 km van Den Bosch waardoor er regelmatig granaten in de stad vielen en daardoor weer burgers gedood werden.

In Utrecht mocht de bevolking alleen tussen 4 en 10 uur 's ochtends op straat komen en in Amsterdam waren er weer razzia's.

Woensdag 11 oktober.

Het gemis aan electriciteit speelt vooral 's avonds een belangrijke rol. Je loopt met een kaarsje naar de w.c., keuken of kelder. Je kunt niet lezen bij het licht van een petroleumlamp. *Heden hoorde ik reeds een "zwarte" prijs voor Petroleum noemen van ca. 25 gld. per liter. Voor kaarsen vragen ze 4 à 5 gulden per stuk.*

Donderdag 12 oktober

Opeens was er weer electriciteit in hun buurt. Dat kwam omdat de molenaar op de hoek extra stroom had gekregen om het restant graan te vermalen.

Vrijdag 13 oktober

Doordat vannacht de el. geysers vol gelopen is, gingen heden het gehele gezin in het bad.(...) Ik heb eindelijk een weg gevonden om onze groote wasch van 14 dagen, welke nu reeds 6 à 7 weken in de wasscherij te Apeldoorn staat, en welke wegens vervoermoeilijkheden niet hier te krijgen was, te laten komen. Ik vernam n.l. dat bode Ligter met zijn voor het Roode Kruis ingerichte vrachtauto wel eens die kant op moet. Ik heb met hem besproken, en hij beloofde de wasch voor mij te zullen afhalen. Ik hoop maar dat ze goed zal overkomen, want Zus (vrouw van Guus) is heel erg gedupeerd door het wegblijven van al dat waschgoed in een tijd, dat de linnengoed voorraad door 4 jaar oorlog toch reeds zoo ingekrompen is.

Zaterdag 14 oktober.

Vorige week vertelde Guus dat er een aardappelschip in Huizen was aangekomen, maar ook dat die door de *weermacht* in beslag was genomen. Vandaag was er boter aangekomen in het dorp Laren. Maar ook die werd weer door de *weermacht* in beslag genomen. De prijs van boter op de zwarte markt is fl. 70,- per kilo. In Laren worden affiches opgehangen dat er zo'n 1500 evacuees eraan komen. Of de burgers hen een onderdak kan bieden?

Vandaag is tevens de dag dat hij zijn sigaretten rantsoen mag komen halen t.w. *een pakje Consi (eenheidssigaret). à F. 1,25 per pakje. "Zwart" is de prijs reeds F. 15,- per pakje. Voor een pakje "Player's" vraagt men een prijs van F. 40,- Gelukkig is er nog wel eens inlandsche shag te koop van 5,1/2 à 10 gulden per half ons (ca. 40 sigaretten).*

Het Parool 21 november 1944

Maandag 16 oktober

In Laren lag de commando post van de Wehrmacht op zo'n 300 meter van hun huis. Er was daar druk verkeer. Die avond vlogen Engelse toestellen zeer laag over die gevangenen werden in de schijnwerpers waarna er mitrailleurvuur klonk *zowel uit de vliegtuigen als op de grond.*

Dinsdag 17 oktober

Het normale leven gaat gewoon door. Deze dag werd gekenmerkt door de verjaardag van zijn jongste dochter die 10 werd. Moeder had een appeltaart kunnen bakken maar een snoepje extra ging niet meer want de versnaperingsbonnen zijn vervallen verklaard.

Woensdag 18 oktober

Hedenmiddag werd door de politie een briefje thuisbezorgd, vermeldende dat ik op last van de Wehrmachbefehlhaber morgen mijn fiets op het gemeentehuis moet inleveren. Na mijn auto dus nu m'n fiets.

Donderdag 19 oktober

Hedenmiddag met bloedend hart mijn fiets weggebracht. Het schijnt dat onze Heer burgemeester (aanhanger der "nieuwe orde") persoonlijk de 60 mensen heeft aangewezen, wiens fietsen ingeleverd moesten worden. Uiteraard zijn dit niet zijn meest intieme vrienden.

Guus sprak een man die, vanwege hulp aan de joden, gearresteerd was. Die zat eerst vijf maanden aan de Amstelveenscheweg in Amsterdam gevangen waarna hij overgebracht werd naar Vught. *Het ergste was wel dat elken dag 10 à 20 ter dood veroordeelden gefusilleerd werden.* Echter de man die hij sprak was veilig thuis gekomen, alleen 34 pond lichter. *Het kamp is nu, met het oog op de nadering der geallieerden, overgebracht naar Duitsland. De laatste dag schijnt men er allen over wie een doodvonnis uitgesproken was, gefusilleerd te hebben. Dat waren dan 127 doden op één dag.*

Vrijdag 20 oktober

Vliegtuigen vliegen naar Amersfoort en in Laren hoorden zij de bommen vallen. In Soest werden jongemannen bij elkaar gedreven om daar puin te gaan ruimen. Aardappelen staan in het veld te rotten en vrouwen die die aardappelen rooien worden door de Duitsers beroofd van hun aardappelen. In Hilversum worden jongens van 14 tot 16 uit de klas gehaald om in Duitsland te gaan werken.

Dinsdag 24 oktober

Na alle vorderingen van mannen in andere plaatsen was vandaag Laren ook aan de beurt. Het hele dorp werd afgezet, overal waren er soldaten, te paard, te voet, met de auto. Er hingen biljetten waarop stond dat alle mannen van 17 tot 50 zich op een bepaald punt moesten melden *warm gekleed, voorzien van dekens, eetgerij enz.* Zij moesten de IJssellinie gaan versterken voor fl 5,- per dag, voldoende warme eten en sigaretten. Na drie weken mochten ze weer naar huis.

Reeds even over 9 werd er tot ons aller schrik door een Duitse soldaat op onze deur getimmerd (de electr. bel werkt natuurlijk niet meer) omdat hij een fiets nodig had. (...) En die had Guus niet meer, dus de soldaat verdween. Even later kwam zijn vrouw hem waarschuwen te verdwijnen omdat er soldaten het huis binnen kwamen. Een vatte aan de achterkant post, de andere kwam naar binnen. Aan de voorkant stond het ook vol soldaten, welke alle huizen nazochten. Alle vertrekken werden doorzocht, en daartusschen door hoorde men buiten maar gewerschoten en ontploffingen, welke ik aan handgranaten wijdde. Maar Guus was al verdwenen. Op die dag schijnen er 125 man meegenomen te zijn, waaronder de evancees die sinds kort in Laren waren aangekomen. Maar Guus had zich goed verstoppt.

Woensdag 25 oktober

Tegen de middag was het weer mis. Door het dorp gonsde het dat de Duisters weer terugkwamen. Guus was gealarmeerd, maar hoefde zich dit keer niet te verstoppen. Duitsers zochten 's avonds niet vanwege het gevaar voor hun eigen veiligheid.

Donderdag 26 oktober

Evacuees blijven komen, dit keer uit Gennep. Ze werden in de grotere villa's, maar ook in kleinere huizen en bij boeren ondergebracht.

Vrijdag 27 oktober

Tijdens de oorlog verschenen er illegale kranten. Een ervan was De Tijd, waarvan Guus er ook één van kreeg. Hij schreef: *Vanmiddag werd de krant bezorgd, dat echter enkel nog maar op Vrijdag, op een enkel klein velletje verschijnt (...) We kregen slecht een, aan een zijde gecyclostileerd velletje.*

Zondag 29 oktober

De oorlogshandeling en het tekort aan voedsel gingen gewoon door. *Van Truus, de vrouw van mijn vriend Harry Lies, hoorde ik het volgende. Ze is Dinsdag of Donderdag per fiets naar Barneveld geweest op zoek naar levensmiddelen (echter zonder resultaat). Ze passeerde 's morgens Soest, waar alles rustig was. Een paar uur later, op de terugweg, kwam ze er weer door, en toen stond het groote hotel "de Viersprong" in lichte laaie. Dit hotel is in brand gestoken als represaille tegen het doorsnijden van een Duitse kabel.*

Woensdag 1 november

's Middags aan tafel hoorden wij plotseling enkele vliegtuigen zeer laag overvliegen. Ze waren zeer dicht bij, toen ze hevig begonnen te vuren, welk vuur vanaf de grond beantwoord werd. Het gebeurde zoo dichtbij, dat we allen naar de gang holden om dekking te zoeken. Gelukkig was het weer gauw voorbij. Toch heerschte er aan tafel verder een opgewonden stemming.

Later in de middag brak het opnieuw los. *Het kanongedreun duurt nog steeds voort, en komt kennelijk naderbij. Hoorden wij het eerst steeds vanuit de richting Arnhem, thans komt het meer uit het Zuid-Westen. 't Is de geheele dag onrustig en iedereen heeft de indruk dat er groote dingen op komst zijn.*

Donderdag 2 november

Het schieten duurde de hele nacht en een deel van de dag. Af en toe vielen er ergens zware dreunen waardoor de ramen rinkelden. Aangezien het een uitgestrekte blauwe hemel was, vlogen er vele vliegtuigen over, richting het oosten. *Wel een paar uur lang hoorde men het zware motorgedreun, en zag men steeds trossen van ca. 25 toestellen, de eene groep na de andere, in de verte voorbijvliegen. De toestellen vliegen dan zeer hoog, maar doordat ze in de zon glinsteren, zijn het net allemaal glimmende zilveren puntjes, hetgeen een fantastisch gezicht oplevert. Ze schijnen hun bommenlast in Duitschland gebracht te hebben, want na ca. 2 uur begon dezelfde optocht in omgekeerde richting.*

In Laren en Blaricum zouden er al meer dan 4000 evacuees zijn, bijna eenderde van de bevolking. *Dagelijks ziet men de stumpers aankomen, op bakfietsen, handkarren, boerenwagen enz. Velen van hen zijn te zeer verzwakt om te lopen. Van 's morgens tot 's avonds ziet men menschen met emmers en bussen lopen, die hun eten van de centrale keuken gaan halen. Guus schreef dat dat niet erg veel was: slechts een halve liter per persoon, dat is een goede pollepel vol!*

Zaterdag 4 november

De dag hiervoor werd de familie in de ochtenduren al opgeschrikt door hevig mitrailleurvuur van dichtbij en weer in de vroege ochtend werden ze wakker van één vliegtuig dat zeer laag overvloog en daarna klonk een luide ontploffing. *Het was ofwel een bom, ofwel een vliegtuig dat neerstortte.* De rest van de dag bleef het rustig. In de avond horen ze vliegtuigen weer overvliegen, zagen ze soms gevangen worden in een lichtbundel en ontploffende granaten van het afweergeschut.

In de buurt werd het rustiger aangezien het zware afweergeschut weggehaald was.

Zondag 5 november

Ook vannacht vlogen de vliegtuigen weer over.

Zoojuist komt de "Omroeper" voorbij. Hij luidt de bel en doet dan z'n mededeeling. Hij vertelt dat met ingang van heden enkel nog maar gas beschikbaar is 's middags van half 12 tot half 2. Het avond-gas komt nu ook te vervallen.

Levensmiddelen werden steeds schaarser. Suiker is er helemaal niet meer, alleen zwart en dan vragen ze er f. 45,- per kilo voor. Lucifers zijn op, sigaren kosten nu f. 10 tot f. 12,- per stuk. Kaas van 10 kilo werd aangeboden voor f. 340,-

Zaterdag 11 november

Het broodrantsoen werd verlaagd. Per persoon werd er een drie kwartbrood uitgedeeld . *Heden "wapenstilstands dag". Voor ons schijnt de wapenstilstand echter nog heel ver weg.* (Redactie: op 11 november werd het einde van de Eerste Wereldoorlog herdacht)

Maandag 13 november

Vandaag was er weer eens een razzia in Laren. Hoewel er vele mannen meegenomen werden, ontsprong Guus wederom de dans. Hoewel hij op dat moment op straat liep, kon hij toch de posten ontlopen. De reden van de razzia was dat een aantal "gevangenen" ontsnapt was uit de goederentrein die gisteren in Hilversum was aangekomen met 1500 mannen uit Rotterdam. Aangezien het voedseltekort voor zijn gezin hoog oploopt gaat Guus informeren bij de Centrale Keuken. *We zullen ook hiermede moeten beginnen nu de broodrantsoenen zoo sterk verminderd zijn, Gelukkig kunnen we het nog als bijvoeding beschouwen. Des morgens eten we dan brood, des middags ons eigen warm eten, en 's avonds het potje van de Keuken.*

Dinsdag 14 november:

Het gas is nu alleen nog maar tussen half 12 en 1 uur.

Woensdag 15 november

Het vriest 's nachts steeds vaker en brandstof is er niet meer. Hij hoorde van anderen dat de schoolbanken in Amsterdam als brandhout gebruikt worden. Bij de NSB burgemeester van Laren is ingebroken en zijn fiets, pakken en overhemden zijn verdwenen. *Onze burgervader weet daar raad op. Nu moeten 4 inwoners, welke dichtbij hem wonen, om beurten dag en nacht 5 uur achtereen de wacht houden, en als het weer gebeurt, zal hij 2 huizen in brand laten steken!*

Dinsdag 21 november

Afgelopen dagen gebeurde niet echt veel. Guus las een brief voor van zijn schoonzus uit Dordrecht, hij schreef over bommen die vlakbij vielen *doch het gaat voorbij, en een minuut later heerscht alom weer een vredige rust.*

Deze dinsdag schreef hij anders. *Vandaag zijn er geweldige zwermen, totaal wel duizenden vliegtuigen hier overgekomen, richting Duitsland. Waar die zijn gaan bombardeeren moet het een enorme ravage zijn.* De Wehrmacht vorderde bij alle huizen dekens en kleding. Voedselvoorziening bleef problematisch. *We eten nu al enkele dagen ons brood zonder boter, met een sneetje kaas of appel. Lekker is het zoo niet, maar er is in het geheel geen boter meer te krijgen.* Het was er wel, maar wel voor vijftig gulden het pond.

Donderdag 23 november

De kleding vordering breidde zich uit. Er werden nu plakkaat opgehangen dat iedereen voor drie uur het volgende ingeleverd moest hebben:

Één wollen deken, één herenhemd, één herenonderbroek, een paar sokken, pullover, herenwinterjas en laarzen. Daar stond tegenover dat de mensen als vergoeding wel geld er voor kregen.

Honderden Duitse tanks reden Laren binnen. *Men is bezorgd, daar dit wel eens zou kunnen betekenen dat men van deze streek desnoods gevechtsgebied zal gaan maken, hetgeen een ware ramp voor ons zou betekenen.*

Het gebrek aan brandstof en de herfstkou beginnen effect te krijgen. Bomen worden uit de plantsoenen gekapt. *Er zijn in verschillende lanen alle bomen verdwenen. Op straat ziet men dan ook in alle soorten vervoermiddelen (van fietsen en handkarren tot kinderwagens brandhout vervoeren.*

Vrijdag 24 november.

Het was de dag waarop alle gevraagde kleding ingeleverd moest worden. *De soldaten welke met inzamelen belast zijn, schijnen werkelijk niet ongeschikt te zijn. In verschillende gevallen hebben ze zelfs aan armere mensen de dekens weer mee teruggegeven!. (...) Intusschen hebben we veiligheidshalve toch maar al ons linnengoed, dekens, kleeding enz weggeborgen, daar de kans op huiszoeking, gezien het voorbeeld van Hilversum, verre van denkbeeldig is. Zus (vrouw van Guus) is daarnet even in het dorp geweest en heeft gezien hoe ze de buit van heden aan het opladen waren. Geheele zware vrachtauto's werden volgeladen met dekens en andere stukken. Het was een droevig gezicht.*

Zaterdag 25 november

Toch worden alle huizen in Laren door de Duitsers doorzocht. *Opeens zag ik een soldaat met een deken onder de arm het pad op kwam lopen. Ik verdween onmiddellijk (gedachtig het oppakken van mannen, hetgeen nog steeds doorgaat) en Zus stond hem te woord. Hij vroeg naar het bewijs van inlevering. "We hebben niets ingeleverd", zeide Zus. "Zoo zoo", "Ja, we waren naar Amsterdam en kwamen pas laat terug, zoodoende was er geen gelegenheid voor geweest." "Maar hebt u dan wat gereed liggen?" Dit hadden we als voorzorg inderdaad gedaan. De soldaat nam het mee en ze kregen hun inleveringsbewijs. Opeens hoorden ze*

vliegtuigen aankomen en denkend aan de vele tanks in het dorp, doken ze de kelder in. *We waren nog niet beneden, toen de hel losbarstte. Gebrul van vliegtuigenmotoren, geloei van sirenes, toen schieten, schieten, schieten dat hooren en zien verging. Mitrailleurs, kanonnen, bommen, een oorverdovend helsch lawaai. We stonden allen tegen elkaar gedrukt vreezende dat elk moment een bom op of bij het huis neer kon komen.*

Alles bij elkaar duurde deze aanval zo'n twintig minuten. Gelijk zijn zij buiten gaan kijken. Maar gelukkig was het doel de Palmkazerne en het Kamp van Laren geweest. De Geallieerden kwamen die dag echter nog diverse malen terug. En de tanks verdwenen. Zo ook de volgende dag,

Zondag 26 november

We hoorden de toestellen aankomen en togen naar de kelder. 't Is weer hevig geweest, maar toch waren we reeds minder bezorgd dan gisteren, toen we dachten dat het om doelen in het dorp begonnen was. Hun jongste dochter begon weer te huilen en de andere kinderen begonnen te bidden. Hun honden waren ook doodsbenuwd en hadden zich verstopt. Toen we weer buiten kwamen rook men de kruitdamp, en lagen de hulzen van de boordkanonkogels voor het huis. Op verschillende plaatsen in Laren zijn door mitrailleurkogels gaten in de straat geslagen.

Maandag 27 november

We hoorden iets over bombardeeren in Amsterdam daarom heeft Zus zich telefonisch in verbinding gesteld met Stien. Zondagmiddag tegen half 2 zijn er een aantal zware bommenwerpers verschenen, die plotseling hun bommen begonnen te werpen op het beruchte gebouw

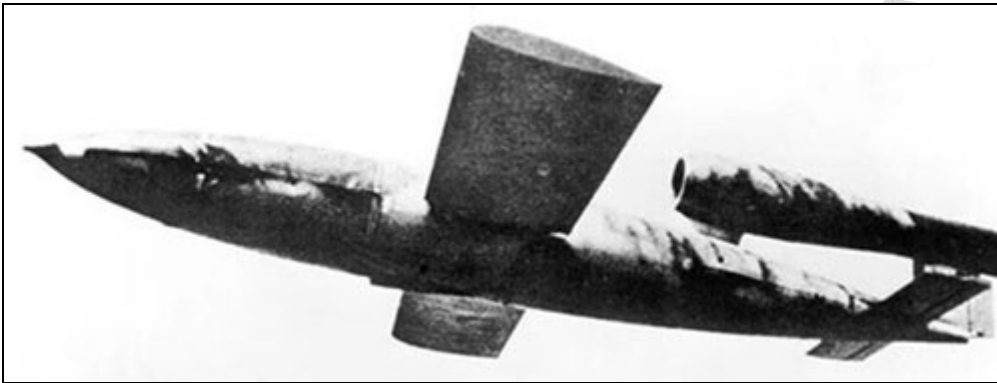

der Sicherheitsdienst in de Euterpestraat. Stien zat met haar gezin aan tafel toen ze hevig hoorde vliegen. Ze ging naar het balkon, toen ze opeens door de luchtdruk achteruit gegooid werd. Na eerst radeloos door het huis gehold te hebben, zijn ze allen plat op de grond in de hall gaan liggen. Het resultaat van het bombardement was vreeselijk. Heele blokken huizen werden vernietigd; een deel van de Euterpestraat en het Adam van Scheltema plein, terwijl ook in enkele andere straten nog schade was. De Euterpestraat is er dus voor een deel niet meer, de straat waarin een Lyceum het hoofdkwartier der Sicherheitspolizei gevestigd was (foto links).

Woensdag 29 november

Terwijl ik in de tuin stond te kijken, zag ik opeens in de verte een vuurbal in de lucht gaan met korte stooten. Hoe hoger deze kwam, hoemeer hij doofde, totdat hij op groote hoogte geheel uitgedoofd was. Dat schijnt een V1 of V2 (vliegende bommen) te zijn, welke op Engeland en op Antwerpen afgeschoten worden. Dit is een vreeselijk wapen, dat lukraak neerkomt en enorme schade veroorzaakt. De kinderen hebben er vandaag reeds meerdere gezien.

Men blijft maar beweren dat de Duitschers spoedig de prov. N-en Z Holland en Utrecht zouden gaan verlaten om zich achter de IJssellinie terug te trekken. Ik heb er echter niet veel; fiducia in, omdat zulks voor hen m.i. geen voordelen kan opleveren. Anderen verwachten eerder een geall. landing aan onze kust, iets wat veel aannemelijker is. Wee ons arme landje dan echter.

De vliegende bom V 1.

Donderdag 30 november

Doordat het weer mooi weer was kwamen er vele vliegtuigen over. Echter dit keer hadden ze een doel dichtbij. Er was een Duitse munitietrein gezien buiten het station van Bussum. En die trein werd met succes aangevallen. De hele middag duurden de explosies. *De locomotief is in de lucht gevlogen, en vele wagens met granaten en andere oorlogstuig zijn geëxplodeerd. Er liggen daar nu meerder huizen in puin en in de groote omtrek is er geen ruit meer heel. Gelukkig en boven wonder, schijnen er slecht 2 doden onder de burgerbevolking te betreuren.*

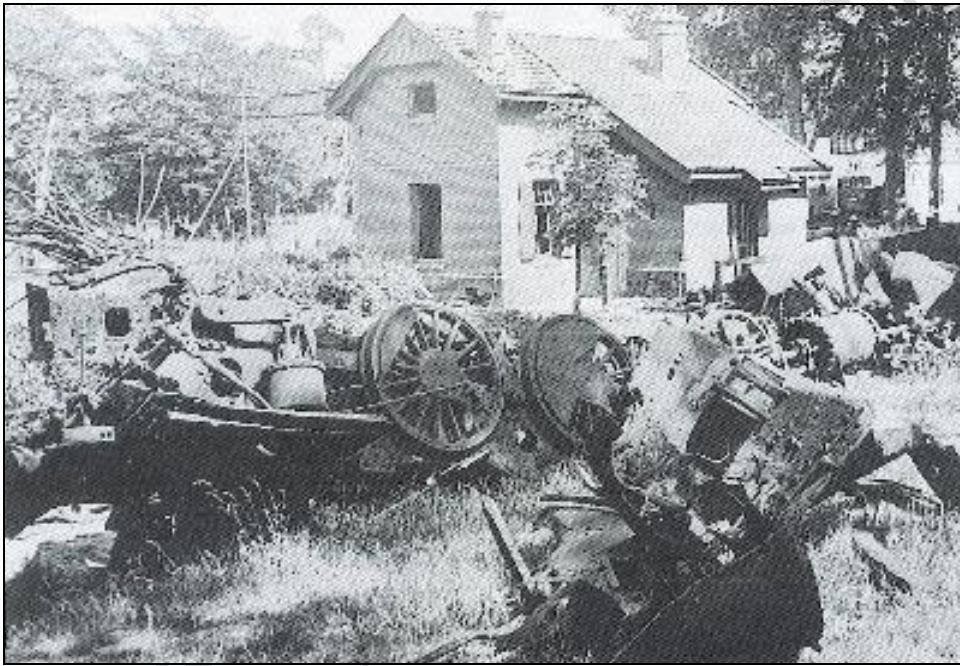
Op internet kwam ik het volgende verhaal tegen

Aanval op trein bij Baarn
Van Theo van den Moorselaar

In november 1944 staat in Baarn een rijtuig van wagons lits met een rode kruis teken op het dak geschilderd, langs de spoorlijn Amersfoort-Amsterdam. Het rijtuig staat vlak achter de Ortscommandantur, die in het Baarns Lyceum is gevestigd. P.V.Astro, toen een kind, en een vriend gaan op dinsdag kijken of het rijtuig er nog staat. De Duitsers zijn druk bezig met een goederentrein bestaande uit tientallen goederenwagons via het aansluitspoor van de hoofdlijn Amersfoort-Amsterdam naar het emplacement langs de spoorlijn Baarn-Utrecht. De goederentrein wordt beurtelings getrokken en geduwd de Belgische lok 8478. Na anderhalf uur is de goederentrein gerangeerd tegen de bosrand aan de Torenlaan in Baarn.

Rond 25 november vliegt om circa 13.00 uur een geallieerde jager vanuit het noordwesten over het huis van P.V.Astro en laat boven het huis een grote bom los. Even later volgt een daverende klap. Een tweede jager vliegt over en een tweede dreun weerklinkt. Zes jachtvliegtuigen voeren

elk een bomaanval uit en werpen elk een bom van 500 pond af. De bommen treffen op één na het doel. Na het bombarderen keren de jagers nog eenmaal terug en voeren een mitrailleur aanval uit. De Belgische lok 8478 vliegt door een voltreffer aan stukken in het Baarnse bos. De wagens staan kriskras tegen elkaar aangedrukt. De resten van de ketel hangen in de bomen. De tender is 25 meter ver weggeslagen, tegen een in de nabijheid staand seinwachtershuisje. Het Rode-Kruisrijtuig staat nog onbeschadigd op zijn plaats. Na de aanval sluiten de Duitsers het gebied hermetisch af en roepen de hulp in van lokale artsen. De trein blijkt beladen te zijn met honderden gevorderde paarden, die op transport naar Duitsland stonden te wachten. Er zijn vele gedode dieren. De gewonde dieren moeten worden afgemaakt. De Duitsers hebben ook zwaar gewonden onder hun personeel. De machinist en de stoker zijn gedood. De Baarnse bevolking heeft na enige dagen paardenvlees te eten.

De kapotgeschoten locomotief.

Dhr Bekker reageerde hierop met de volgende herinnering: Later hoorden we (en die verhalen worden steeds weer verteld, net als nu) dat die trein vol met munitie zat en niet met paarden en dat de Duitsers hem expres in de bebouwde kom hadden geparkeerd. Ook dat de ramen op de Vondellaan allemaal stuk waren. En ook dat de barometer van de locomotief later ergens bij de Grote Kom gevonden werd.

Bron: <http://home.planet.nl/%7Eovere060/oorlog/moors.htm>

Zaterdag 2 december

Vorige week (25 november) was de Van Palmkazerne aangevallen. *De kazerne ligt grootendeels in puin, 2/3 van de barakken in het Kamp eveneens, en het aantal doden bedraagt ca. 2000 Duitse soldaten.*

Maandag 4 december

De voedseltoestand werd krappere en krappere. Ze moesten het nu nog doen met iets meer dan één brood in de week met zijn vijven. Aardappelen waren een zeldzaamheid. *Steeds meer hoort men van mensen, welke van uitputting op straat ineens zakken, en steeds meer komen kinderen aan de deur om een boterham vragen. Helaas kan men deze zelf niet meer missen.*

Wij tellen nu 's morgens de sneedjes brood en bepalen dat ieder zooveel sneedjes ervan mag hebben. (...) Vanavond hebben we St. Nicolaassurprises gepakt en gedichtjes erbij gemaakt, maar... de juiste stemming ontbrak. Buiten hoorden we steeds maar vliegen en van tijd tot tijd een bom explodeeren.

Dinsdag 5 december

En die pakjes en surprises werden deze avond uitgekapt. We hadden toch een heele mand met geschenken. De kinderen hadden hun best gedaan. (...) Voor het grootste deel waren het natuurlijk boeken; deze zijn nog vrij te koop, echter moet men uiterst voorzichtig zijn bij het koopen ervan, daar het grootste deel der thans aangeboden boeken openlijk of verkapt Nat. Socialistische propaganda beoogen. Dit is zeer goed te begrijpen als men denkt dat 80% van het beschikbare papier gebruikt moest worden om uit het Duitsch vertaalde boeken te drukken. De keuze in geschikte boeken is derhalve al zeer gering.

Woensdag 6 december

Het was weer een mooie dag om te vliegen. Tegen 8 uur 's avonds brak echter weer de hel los. Ik ben even in de tuin geweest. Het was werkelijk beangstigend, ... boven, links, rechts, voor, achter ... overal hetzelfde gedreun. 't Was een heldere sterrenhemel, maar toch was er niets te zien waardoor het geheel nog angstwekkender werd. Het heeft wel een uur zoo aangehouden, toen werd het allengskens minder. 't Is blijkbaar gewoon overvliegen geweest, lager en in grooter aantal dan ooit tevoren, maar tijdens dat vliegen zit men gewoon te wachten totdat er iets gebeuren zal. De kinderen waren wakker geworden, en ze waren zoo bang, dat ze allen in hun peignoirtjes naar beneden kwamen om bij ons te zijn. Hoe langer hoe meer gaan we dat gruwelijke oorlogsgedoe uit de grond van ons hart verwenschen.

Donderdag 7 december

Ook de Duitschers beginnen honger te krijgen, ik hoorde tenminste dat Duitse soldaten kruiken jenever aanbieden in ruil voor levensmiddelen!

Vrijdag 8 december

De bonnen geven niet veel ruimte meer. Guus kreeg de nieuwe bonnen en het gezin kon voor de komende week driekwart brood kopen, één ons kaas, een kilo aardappelen en anderhalf ons vlees. Maar dat vlees kon je dus nergens kopen. Bij hen in de laan worden door de gemeente de bomen gekapt als brandstof voor de bewoners.

Zaterdag 9 december

Ik ben het heele dorp afgeweest op zoek naar zout, echter zonder enig resultaat. We hebben geen korrel meer in huis

Zondag 10 december

Melk hebben we al in geen 3 weken gehad en nu gaat helaas ons melkpoeder ranzig worden, zodat we dat achter elkaar moeten opmaken.

Maandag 11 december

Guus praat maar door wat voor moeite mensen moeten doen om aan eten te komen. Hij ziet vooral vrouwen erop uit trekken met kleding, schoenen, goud en andere zaken om bij de boeren dat te ruilen voor eten. Vijf kilo suiker doet op de zwarte markt f. 350,- en boter is de f. 50,- gepasseerd voor een pond.

Vrijdag 15 december

De rantsoenen worden weer verminderd, winkeliers zien mensen liever gaan dan komen. Ook aan kleding komt gebrek. *Dames lopen met dikke wollen kousen of, als ze nog zijden kousen hebben, dan zijn deze zwaar geladderd en gestopt. Zelfs in heerenpantalons ziet men ze lopen, Niemand geeft meer om z'n uiterlijk.*

Electriciteit is er ook niet meer: *De meeste mensen zitten 's avonds bij een oliepitje, hetwelk zoveel licht geeft als een gloeiende spijker.*

Zaterdag 16 december

Eén van de burens kwam terug uit Giethoorn waar hij op jacht was geweest naar eten. *Ze waren natuurlijk bek-af. 300 km fietsen in drie dagen op fietsen met zware aanhang wagentjes, welke op de terugweg volgeladen waren met aardappelen. Verder hadden ze vleesch, worst, brood, haver enz. tegen zeer lage prijzen kunnen bemachtigen.*

Donderdag 21 december

De familie had nog een hulp in huis. Die ging enkele dagen daarvoor op de fiets richting Deventer om eten te halen. Vandaag kwam ze terug en vertelde hoe zij bij Gorssel gezien had hoe V I's afgeschoten werden. Zij zei dat het merendeel mislukt en zij zag ook dat er één op een boerderij viel die gelijk in brand vloog.

Vrijdag 22 december

Mensen uit het westen komen nu ook bij hen langs de deur op zoek naar eten. *Helaas moeten we ze allen wegsturen. Ons eigen rantsoen is niet meer toereikend. Dikwijls staan we van tafel op met het gevoel ...ik zou nog best wat lusten.* De porties van de Centrale Keuken werden ook kleiner en kleiner: 1,5 bord soep en vier sneetjes brood per dag.

Zaterdag 23 december

Vliegtuigen vliegen af en toe over, ze horen schieten, en berichten komen door dat de Duitsers een tegenoffensief zijn begonnen en al tot in België zijn doorgedrongen. Andere oorlogsberichten komen ook door: als represaille worden mensen doodgeschoten, mannen worden opgepakt en iedere dag vallen ergens wel bommen.

Maandag 25 december

Kerstmis. De Duitsers hadden de kerkklokken al weggehaald, dus geen geluid *en in plaats van de Kerstklokken hoorden we vannacht in de verte het gedreun der kanonnen. Een Kerstmis zonder een stukje kerstkrans, zonder een snoepje, hoe eenvoudig ook, zonder sigaar of sigaret, om van een borreltje maar niet te spreken. En dan met slechts vier sneetjes brood per persoon. Niets, heelemaal niets is er nog meer te krijgen.*

Dinsdag 26 december

De nood is hoog en Guus gaat zich toch voorbereiden om naar Noord Holland te gaan in de hoop daar eten te vinden. Hij zou de volgende dag om acht uur vertrekken met allerlei ruilmiddelen bij zich.

Zoojuist hoorden we een heel vreemd geluid, anders dan van een vliegtuig. Even daarna een hevige ontploffing, en daarna stilte, We kunnen niet anders veronderstellen of er is ergens een VI neergestort (deze veronderstelling bleek juist. Het helsche tuig kwam neer in 's Graveland en richtte flinke schade aan, waarschijnlijk zijn er ook doden, en een dame zal een oog moeten missen.

Woensdag 27 december

Guus vertrekt en verhaalt op 29 december wat hij onderweg allemaal gezien en gehoord had. Hij vertrok samen met een buurman op de fiets van zijn vrouw met grote tassen en een flinke rugzak. Als ruilmiddel had hij textiel meegenomen. Bij zijn schoonzus in Amsterdam at hij een bord erwtensoep en bekeek de verwoestingen door het bombardement in de Euterpestraat. (redactie: hier stond het hoofdkantoor van de Sicherheitsdienst. Het bombardement gebeurde op 26 november 1944, zie dagboek 27 november).

Hier deed hij zijn eerste ruilhandel: een paar suède schoenen tegen drie flessen slaolie en twee jongenstruiven en een pullover tegen één liter suikerstroop en één kilo basterdsuiker.

Guus fietste vervolgens naar Alkmaar waar hij tegen half zeven 's avonds in het donker aankwam. *Een klandestiene eetgelegenheid, waar men voor F.10,- een bordje soep, aardappelen, bietjes en een klein balletje gehakt kon krijgen*, verzorgde de inwendige mens. Vervolgens op zoek naar een hotel, want om acht uur mocht je niet meer op straat. De hotels bleken allemaal vol te zitten met Wehrmacht soldaten. En er waren erg veel "etenophalers". *Trouwens, op alle wegen was het een ware processie. Menschen op fietsen (vol zakken en koffers), menschen te voet, met bakfietsen en zeer velen te voet met handkarren, allen op weg om wat eten te vinden.* Uiteindelijk vond hij onderdak in een pension en viel, van de kou, pas tegen half zes in slaap. Om zeven uur moest hij weer op.

In Noord Scharwoude kreeg hij drie pond bruine bonen. En eenmaal daar liep hij iedere boerderij af. *Eerst zijn ze natuurlijk wantrouwend, want ze krijgen daar soms tot 60 man per dag aan de deur, en worden daarbij nog dikwijls bedrogen en zelfs bestolen.* Hij deed hier de volgende zaken:

20 pond bruine bonen voor twee bonte handdoeken

20 pond tarwe voor twee kussensloopen

25 pond tarwe voor 2,5 liter terpetina

1 pond boter en 1 kaasje van 4 pond voor 2,5 liter petroleum (terpetina).

Hij fietste van Dirxhorn, Schagen, naar Heerhugowaard en over Koedam naar Alkmaar. De fiets was toen beladen met veertig kilo. Natuurlijk kon hij er niet meer op rijden, dus moest hij bij Koedijk afstappen. De wegen waren beijzeld en te voet legde hij de laatste kilometers naar Alkmaar af. In Alkmaar vond hij een fietsenmaker die gelijk de fiets repareerde. *Even buiten Alkmaar zag ik nog net op tijd, dat er controle was van de Grüne Polizei. Ik hoorde toen dat ze persoonsbewijzen controleerden, doch tevens de voedselvoorraden in beslag namen. Zelfs namen ze van menschen, die op de heenweg waren, de ruilgoederen af! Ik maakte maar weer rechtsomkeer en ben toen via Akersloot naar Zaandam gereden, Gelukkig ging dat zonder hinderpalen, ondanks gladde wegen (...) maar eindelijk tegen kwart over zes was ik weer thuis. Doodop, maar zielsgelukkig. Natuurlijk ging er een gejuich op toen ik arriveerde, en vooral toen ik vertelde wat ik meebracht.*

Zaterdag 30 december

Veel Duitse vrachtauto's kwamen Laren binnen gereden, ook in de straat van de familie. Het ging dit keer om inkwartiering van Duitse soldaten omdat Hilversum zwaar aangevallen en verdedigd werd. De familie bleef er gelukkig van verschoond. Maar de zenuwen van iedereen stonden gespannen. Was het niet van de soldaten die razzia's hielden, dan van het geluid van overvliegende VI's. Zelfs het geluid van een motorfiets is alarmerend omdat het net lijkt op dat van een VI.

We worden allen opvallend mager de laatste weken, het weinig eten begint zich te doen gevoelen. Ook de kleuren van de kinderen zijn helaas niet meer zoals ze geweest zijn maar ze voelen zich Goddank allen fit.

De Waterleiding stuurt informatie rond dat het water van de wc niet meer gebruikt mag worden om door te trekken. Neem maar water uit de wastafels; Draai de stop uit de wastafel en vang het vuile water op. Wie deze voorschriften niet zou opvolgen, zou afgesneden worden van watertoevoer. De reden hiervan was dat het pompstation geen kolen meer had.

Zondag 31 december

De inkwartiering leverde opeens positieve zaken op. Bij Guus in de Laan was de keuken voor de Duitsers. Het gevolg was dat de Duitsers hun overschotjes aan de uitgehongerde bevolking gaven. *De Heeren krijgen dan ook maar één brood per persoon per dag (wij 1¼ in de week!) plus spek, lekkernijen, boter en alles wat goed is, tot sigaretten en jenever toe!* Ook werd de elektriciteit weer aangesloten. Zodoende kon iedereen oudejaarsavond vieren. *De kinderen mochten nog even beneden komen om ons gelukkig nieuwjaar te wensen.*

Maandag 1 januari 1945

Nieuwjaarsdag 1945. Weer een oorlogsjaar, voor ons landje, het 5de al. We durven elkaar niet meer, zoals in de voorgaande jaren, toe te wensen dat de oorlog dit jaar zal aflopen! Als het zoover is zien we het wel. Men is algemeen zoo moedeloos, dat men zelfs niet meer denkt aan bevrijding en aan het einde van de oorlog.

Vanmorgen werden we al vroeg begroet door motorgeronk van een aantal Duitse jagers, welke op enkele meters hoogte over Laren kwamen. Het was een helsch lawaai. We waren natuurlijk eerst zeer geschrokken en daarna uiterst verbaasd, want in geen maanden hadden we een Duitsch vliegtuig meer gezien!

Dinsdag 2 januari 1945

De hongersnood maakt veel slachtoffers. Hun dokter vertelde aan Guus dat er in Laren per week enkele mensen hieraan sterven. In de kerken wordt er gepreekt dat het schande is dat er boeren zijn die van de hoge nood profiteren. Zus en Guus gingen naar Spakenburg omdat de aardappelen op waren. Ze konden een goede ruil doen: voor 1 liter petroleum kregen ze drie broden, een roggebrood van zes pond en tien kilo aardappelen. De kinderen juichten *toen we vertelden dat ze nu weereens een keer net zo veel brood konden eten als ze zelf wilden!*

Woensdag 3 januari 1945

Guus was weer naar Amsterdam gefietst, zo'n zeventig kilometer trappen. Hij ging eens naar zijn bedrijf kijken: *Aan de zaak is het een droevig gezicht, alles verlaten, met overal verspreid vaten, welke in het water hebben gestaan bij het onderlopen van de kelder, en welke nog halfnat is. Slechts 's Vrijdags als het personeel zijn geld komt halen, wordt er een beetje opgeruimd, zoodat het nog lang kan duren voordat de zaak wat op orde is.* Hij bemachtigde een paar pond zout en een Amsterdamse straatjongen van nauwelijks 16 jaar vroeg hem fl.35,- voor 20 sigaretten.

Vrijdag 5 januari

Weer fietsten ze naar Spakenburg en Bunschoten met een erg goed resultaat. Boter, melk, en 65 pond aardappelen geruild tegen wol, petroleum, gymschoentjes en rubberlaarsjes.

We zagen vandaag op onze tocht in de verte weer een 5 tal VI's opstijgen. Men ziet dan een streep van rook pijlrecht omhoog gaan tot een zeer groote hoogte. Opeens eindigt de streep. Deze verandert (door de luchtstromingen naar ik veronderstel) dan spoedig in een zigzag lijn. Deze dingen worden op wel 100 KM hier vandaan afgeschoten, en toch kan men ze zien. Men begrijpt dus wel welke hoogte ze bereiken. 's Avonds ziet men ze in de vorm van een lichtbal, welke snel omhoog stijgt om dan plotseling te dooven. Ik beklag de menschen welke in de buurt wonen van de plaatsen waar deze dingen afgeschoten worden.

Die avond vlogen er weer honderden Engelse vliegtuigen over.

Zaterdag 6 januari

In het Hertenkamp (ca 100 M. van ons huis) hebben ze kuilen gegraven waarin soldaten met luchtafweer mitrailleurs zitten, die lustig meeknallen als er vliegtuigen over komen. Ook hoorden we ieder ogenblik het geloei van het luchtalarm van Hilversum.

Woensdag 10 januari

Weer reed Guus richting Spakenburg en kwam met het nodige eten gelukkig weer terug.

Donderdag 11 januari

Er werd gewaarschuwd voor razzia's

Vrijdag 12 januari

Weer vlogen VI's over. *We weten n.l. dat een zoo laag overkomende V.I. op neerstorten staat. Het was dan ook een groote opluchting toen het geluid eindelijk begon af te nemen, als teeken dat het onding over ons hoofd gepasseerd was. Toen het geluid ver verwijderd was, zoo dat we het nauwelijks meer hoorden, kwam eindelijk toch de ontploffing, als bewijs dat het projectiel toch neergestort en ontploft was.*

Zaterdag 13 januari

Het gerucht van de razzia's werd sterker. Ze zouden reeds bezig zijn in Hilversum en Bussum.

Zondag 14 januari

In Hilversum hebben gisteren werkelijk reeds razzia's plaats gehad. Ze zijn huis aan huis geweest in bepaalde buurten, om naar mannen te zoeken. Ik zit nu bij het raam op de uitkijk om bij het eerste onraad te verdwijnen.

Maandag 15 januari

De ingekwartierde Duitsers zijn vertrokken, maar jammer genoeg dus ook de electriciteit. Guus kocht op de zwarte markt schoenen voor zijn zoontje en dat kostte hem fl. 140,-. Wederom een rit naar Spakenburg en rijk beladen thuis gekomen. Onderweg was hij gestuit op twee lichamen van 2 burgers, welke reeds 3 dagen geleden door de Duitsers neergeschoten waren. Op deze lijken was een bordje bevestigd met het opschrift: wij waren terroristen, en ze moesten zoo op hoog bevel daar blijven liggen! Bij Eemnes lag het lijk van een Duitsch burger in de polder (zijn nationaliteit bleek uit zijn papieren). Dit lag er reeds vanaf gisteren. Dit geval is bij de Duitschers in onderzoek. Tot zoolang moest het lijk blijven liggen. Uit vrees voor represailles van de Duitsers en dus het ophalen van mannen, waren de huisnummers van de huizen in Eemnes verwijderd. Vanuit Amersfoort kwamen berichten dat daar gevochten werd. Het station was gebombardeerd.

Woensdag 17 januari

Ik was juist bezig in de garage toen Zus binnen kwam stormen Vlug, maak dat je weg komt, er een waarschuwing geweest (later door nog meerdere gevolgd!) dat er razzia's in het dorp zijn... Het geheele dorp was afgezet, en een ieder die op straat vertoefde, zelfs vrouwen en kinderen, werden mee genomen. Deze laatsten, benevens de mannen van boven de 40 jaar, zijn later, d.w.z. na enkele uren in de kou gestaan te hebben, weer vrij gelaten, echter... een ieder werd de fiets afgenomen. (...) het totaal aantal mannen, welke tenslotte dien dag meegenomen werden, was niet meer dan 25!. Tegen 5 uur vertrokken de "heeren" weer en kregen we het sein "alles veilig".

Donderdag 18 januari

De Duitsers waren vandaag bij zijn buurman geweest. Twee officieren en twee soldaten. Zij liepen rondom het huis, klopten op ramen en deuren, maar de buurman hield zich stil. Toen ze weg reden, liep hij snel naar het huis van Guus en hield zich daar verborgen. Tien minuten later kwamen de Duitsers weer, en weer rondom het huis gelopen en geklopt. Natuurlijk werd er niet opengedaan. Ze vertrokken weer en kwamen niet meer terug. Hij bleef bij Guus en Zus slapen. Zijn vrouw was erop uit om te "fourageeren".

Vrijdag 20 januari

Guus ging weer naar Spakenburg en Bunschoten. Omdat het stormde, had hij de wind in de rug en was binnen drie kwartier daar, anders duurde het anderhalf uur. Hij kwam minder succesvol terug: twee liter melk en één liter karnemelk en vijftien pond rogge. De terugweg was langer: drie uur.

Even voor Laren werd ik gewaarschuwd, dat ze alweer razzia aan het houden waren in het dorp. Langs een groote omweg ben ik toch veilig thuis gekomen. Op iedere hoek van de straten vroeg ik, of de volgende straat veilig was. Een geluk dat men zoo goed gewaarschuwd wordt door iedereen. Mijn buurman sliep ook deze nacht nog in ons huis!

BEVEL.

Op bevel der Duitse Weermacht moeten alle mannen in den leeftijd van 17 t/m 40 jaar zich voor den arbeidsinzet aanmelden.

Hiervoor moeten **ALLE** mannen van dezen leeftijd onmiddellijk na ontvangst van dit bevel met de voorgeschreven ultrusting op straat gaan staan.

Alle andere bewoners, ook vrouwen en kinderen, moeten in de huizen blijven totdat de actie ten einde is. De mannen van de genoemde jaargangen, die bij een huiszoeking nog in huis worden aangetroffen, worden gestraft, waarbij hun particulier eigendom zal worden aangesproken.

Bewijzen van vrijstelling van burgerlijke of militaire instanties moeten ter controle worden meegebracht. Ook zij, die in het bezit zijn van zulke bewijzen, zijn verplicht zich op straat te begeven.

Er moeten worden medegebracht: warme kleding, stevige schoenen, dekens, bescherming tegen regen, eetgerei, mes, vork, lepel, drinkbeker en boterhammen voor één dag. Medegebrachte fietsen blijven in het bezit van den eigenaar.

De dagelijkse vergoeding bestaat uit goeden kost, rookartikelen en vijf gulden.

Voor de achterblijvende familieleden zal worden gezorgd.

Het is aan alle bewoners der gemeente verboden hun woonplaats te verlaten.

Op hen, die pogen te ontvluchten of weerstand te bieden, zal worden geschoten.

Donderdag 25 januari

Er werden weer razzia's gehouden. Guus en Zus waren weggeweest en kwamen terug toen de razzia alweer voorbij was. *De Duitschers hebben weer wat nieuws bedacht bij deze razzias. Vrouwen, kinderen, iedereen welke op straat is in de buurt waar de razzia gehouden wordt, moet aan de kant van de weg blijven staan, uren achtereen in deze felle kou, totdat de Heeren aftrekken. Dan mag een ieder, die niet meegenomen wordt, weer verder. Hier hebben velen van 12 tot 4 uur langs de weg moeten staan.*

Het broodrantsoen werd weer eens verminderd. Van $1\frac{1}{4}$ brood werd het $\frac{5}{8}$, dat was twee boterhammen per dag. De centrale keuken van Hilversum is gestopt wegens gebrek aan brandstof.

Vrijdag 26 januari

En weer zijn er razzia's in Laren. Bij Guus waren ze nog niet aan de deur geweest, waarschijnlijk omdat ze in hoofdzaak die mensen oppakken die op straat lopen. 's Middags vertrokken ze weer om 's avonds weer terug te komen. Weer werd er gewaarschuwd. *Even daarna hoorden we gewerschoten in het dorp Laren. Later vernam ik dat men twee straten van mijn huis verwijderd, een jongen van 16 jaar, welke niet vlug genoeg stil bleef staan toen hij aangeropen werd, een schot door de buik gegeven had. Het is de vraag of deze jongen er levend vanaf komen zal.*

Zaterdag 27 januari

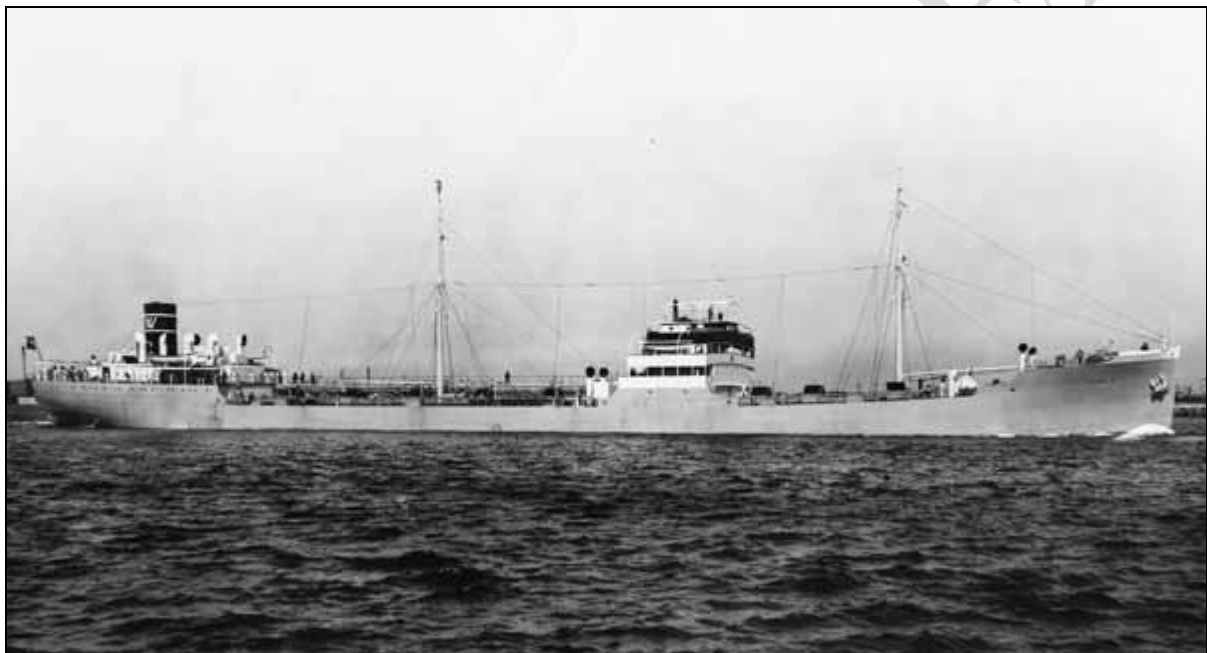
Door aanhoudend sneeuwval, kon Guus er niet op uit. De wegen waren onberijdbaar. Hun etensvoorraad slonk en juist op dat moment kon hij 50 pond tarwe kopen, waardoor het geld ook op begon te raken. Iedere maand immers moest hij ook nog de werkers van de fabriek betalen, zonder dat daar inkomsten tegenover stonden. Hij kocht nog een kilo groene erwten voor fl. 28,- net genoeg voor een maaltje erwtensoep.

Dinsdag 30 januari

De sneeuw ligt tot 60 cm hoog en er valt nog steeds meer sneeuw. Heel wat mensen zitten in de kou. De tandarts liep met een zaag over zijn schouder het dorp uit om ergens brandhout te zagen. Tabak is ook op. *We aten vandaag onze laatste aardappelen. Ik kan er maar niet in slagen om nieuwe te bemachtigen, en naar Spakenburg kan ik niet daar de wegen dik onder de sneeuw liggen. Ik weet werkelijk niet hoe we dat aan moeten.*

Het eten van de Centrale Keuken wordt steeds slechter. Het is in hoofdzaak een of ander mengseltje van suikerbieten met hier en daar een verdwaalde aardappel erin. We hebben dan ook allemaal veel last van onze maag en buik. Ik geloof niet dat dit kostje onze gezondheid ten goede komen zal!

De Russen zijn inmiddels nog 135 km van Berlijn en bij de Geallieerden schijnt een offensief op handen te zijn. In Delfzijl, schreef Guus, waren twee Zweedse boten aangekomen met 3600 ton aan levensmiddelen voor de kinderen beneden de 14 jaar en voor de ziekenhuizen, maar transport was niet mogelijk.

De schepen De Noreg (hier afgebeeld) en De Dagmar Bratt kwamen op 28 januari 1945 aan. De mensen in de steden moesten echter een maand wachten voordat de eerste hulp uitgereikt kon worden. Zij hadden ondermeer het tarwebloem aan boord waarvan de wittebroden gebakken werden die weer door vliegtuigen verspreid werden.

Woensdag 31 januari

De sneeuw is doordat het is gaan regenen aan het smelten. *Ik zit te hunkeren om erop uit te kunnen trekken teneinde onze voorraden weer wat op peil te kunnen brengen, vooral om aardappels te bemachtigen. We moeten nu ons maal doen met bruine boonen, geen slecht eten, echter... We hebben nog maar voor een paar keer, en dan is het op! Als het even kan, ga ik morgen al naar Spakenburg.*

Het vervolg staat in deel 2. Dit gaat tot en met de bevrijding.